

Hogere belastingontvangsten en aardgasbaten stuwen overschot Rijk op in 2006

Drs. F. Arkesteijn

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2006–2007	= 2006 tot en met 2007
2006/2007	= het gemiddelde over de jaren 2006 tot en met 2007
2006/'07	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz. beginnend in 2006 en eindigend in 2007
2004/'05–2006/'07	= boekjaar enz., 2004/'05 tot en met 2006/'07

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.

Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Facilitair bedrijf

Inlichtingen

Tel.: (088) 570 70 70
Fax: (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax: (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 2007.
Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

In 2006 bedroegen de rijksuitgaven 141,0 miljard euro. Dat is 8,2 miljard euro meer dan in 2005. De uitgaven voor sociale bescherming zijn met 4,6 miljard euro het sterkst gestegen. Ook voor algemeen overheidsbestuur en onderwijs is fors meer uitgegeven. De inkomsten van het Rijk stegen in 2006 met 11,8 miljard euro tot een niveau van ruim 145 miljard. Vooral de toegenomen belastingontvangsten en aardgasbaten zorgden voor hogere inkomsten. Het vorderingenoverschot van het Rijk is hierdoor toegenomen van 0,5 miljard euro in 2005 naar 4,1 miljard in 2006, oftewel 0,8 procent van het bbp.

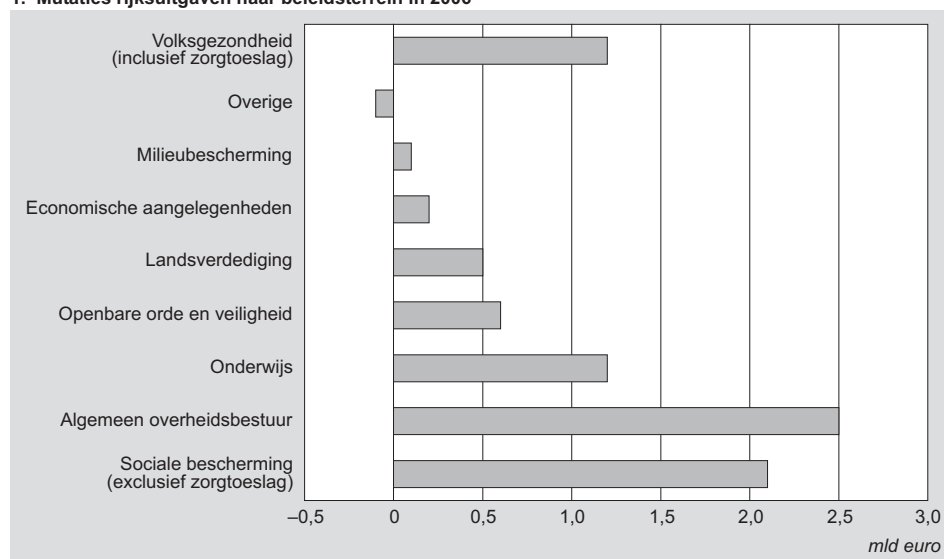
Aandeel rijksuitgaven in bbp toegenomen

Het Rijk heeft in 2006 141,0 miljard euro uitgegeven. Dat is 6,2 procent meer dan in het voorafgaande jaar. In 2005 namen de rijksuitgaven slechts met 2,1 procent toe. Omdat het bruto binnenlands product (bbp) in 2006 minder sterk toenam (5 procent), liep het aandeel van de rijksuitgaven in het bbp licht op (van 26,1 procent in 2005 naar 26,4 in 2006). In de periode 2003–2005 was dit percentage nog met 1,3 procentpunt teruggelopen. Het grootste gedeelte van het rijksbudget is in 2006 besteed aan algemeen overheidsbestuur (35,3 miljard euro), gevolgd door sociale bescherming (26,7 miljard euro). De uitgaven voor sociale bescherming zijn in 2006 het meest gestegen. Verder is fors meer uitgegeven aan algemeen overheidsbestuur en onderwijs.

Uitgaven sociale bescherming een vijfde gestegen

De uitgaven voor sociale bescherming zijn met 4,6 miljard euro gestegen tot een niveau van 26,7 miljard, een stijging van ruim 21 procent. Dit had voor 2,5 miljard euro te maken met de introductie van de zorgtoeslag. In 2006 is de Zorgverzekeringswet (ZVW) van toepassing geworden. De financiering van dit nieuwe zorgverzekeringsstelsel leidde voor bepaalde inkomensgroepen tot aanzienlijke premieverhogingen. Om te voorkomen dat iemand meer dan een aanvaardbaar deel van zijn inkomen aan ZVW-premie betaalt, compenseert het Rijk de huishoudens onder een bepaald inkomensniveau door middel van de zorgtoeslag. Hierdoor is gewaarborgd dat de zorg voor iedereen betaalbaar blijft. De rijksbijdrage in het exploitatietekort van het AOW-fonds is het afgelopen jaar met 1,3 miljard euro toegenomen. Door het tekort aan te vullen met rijksmiddelen kan de AOW-premie ongewijzigd blijven. Verder is de Bijdrage in de Kosten van Kortingen (BIKK) met 0,3 miljard euro gestegen. Met de BIKK compenseert het Rijk de fondsen voor de AOW en ANW voor een daling van de premie-opbrengst. Deze daling is een

1. Mutaties rijksuitgaven naar beleidsterrein in 2006

Bron: CBS.

gevolg van de invoering van de Wet inkomstenbelasting 2001. De huur- en kinderopvangtoeslag namen elk met 0,3 miljard euro toe. Bij de eerste is de stijging vooral het gevolg van de overheids campagne om de huurtoeslag onder de aandacht te brengen bij het publiek. Hierdoor zijn meer rechthebbenden gebruik gaan maken van deze regeling. De hogere kinderopvangtoeslag hangt samen met het intensiever gebruik van opvangfaciliteiten. Hiertegenover stond een daling van 0,4 miljard euro van de bijstandsuitgaven. In 2004 is de Wet Werk en Bijstand ingevoerd die gemeenten stimuleert om bijstandsgerechtigden aan werk te helpen. De prikkelwerking van deze wet in combinatie met de gunstige ontwikkeling van de werkgelegenheid zorgden in 2006 voor een afname van het aantal bijstandsuitkeringen met bijna 26 duizend.

Wijziging financiering gezondheidszorg

Door de invoering van het nieuwe zorgverzekeringsstelsel in 2006 is de rijksbijdrage aan de ziekenfondsverzekering vervangen door een bijdrage aan het zorgverzekeringsfonds voor verzekerden jonger dan 18 jaar. In 2005 bedroeg de rijksbijdrage aan de ziektekostenverzekering ruim 2,9 miljard euro. De bijdrage aan het zorgverzekeringsfonds kwam in 2006 uit op bijna 1,9 miljard euro. Deze daling moest in principe gedekt worden uit hogere premie-betalingen door huishoudens. Om de gevolgen hiervan te beperken heeft het rijk de huishoudens onder een bepaald inkomensniveau gecompenseerd door de zorgtoeslag, een tegemoetkoming die wordt gerekend tot de sociale bescherming. Indien de zorgtoeslag wordt meegeteld bij de gezondheidszorg is in 2006 1,2 miljard euro meer besteed aan volksgezondheid. Zonder intelling van deze toeslag is in het afgelopen jaar 1,4 miljard euro minder uitgegeven aan volksgezondheid.

Meer geld voor algemeen overheidsbestuur

Voor algemeen overheidsbestuur is in 2006 2,5 miljard euro meer uitgegeven (+7,6 procent). Hiervan had 1,1 miljard euro betrekking op de compensatie die gemeenten ontvingen uit het gemeentefonds voor de afschaffing van het gebruikersgedeelte van de onroerend zaakbelasting voor woningen met ingang van 2006. Naast deze compensatie zorgde het zogenoemde accres voor een extra stijging van de uitgaven van het gemeentefonds van 0,3 miljard euro. Het accres is het bedrag waarmee de voeding van het gemeentefonds jaarlijks wordt aangepast aan de ontwikkeling van de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven (bruto rijksuitgaven minus de niet-belastingontvangsten van het Rijk gecorrigeerd voor ondermeer de uitgaven voor ontwikkelings samenwerking en de Europese Unie).

Tabel 1
Rijksuitgaven en -inkomsten naar beleidsterrein

	Uitgaven		Inkomsten	
	2005	2006*	2005	2006*
<i>mld euro</i>				
Algemeen overheidsbestuur	32,8	35,3	120,1	129,1
Landsverdediging	7,5	8,0	0,9	0,7
Openbare orde en veiligheid	8,7	9,3	1,3	1,4
Economische aangelegenheden	15,7	15,9	8,5	11,2
Milieubescherming	0,8	1,0	0,2	0,2
Huisvesting en gemeenschapsvoorzieningen	1,5	1,5	0,4	0,5
Volksgezondheid	9,3	7,9	0,2	0,1
Recreatie, cultuur en religie	1,8	1,8	0,2	0,2
Onderwijs	22,3	23,4	0,3	0,3
Sociale bescherming	22,1	26,7	0,0	0,0
Rente	10,4	10,3	1,1	1,3
Totaal	132,8	141,0	133,3	145,1

Bron: CBS.

Tabel 2
Belastingontvangsten Rijk

	2004	2005	2006*	2005	2006*
	<i>mld euro</i>			<i>mutatie t.o.v. voorgaand jaar in %</i>	
Btw	35,1	36,2	39,0	3,2	7,7
Loon- en inkomstenbelasting	27,4	31,2	35,2	14,1	12,6
Vennootschapsbelasting	15,0	17,1	17,9	13,8	4,9
Accijns	9,4	9,3	10,0	-0,3	6,8
Belasting van personenauto's en motorrijwielen	3,0	3,1	3,5	4,8	9,7
Overdrachtsbelasting	3,8	4,3	4,6	12,1	7,4
Dividendbelasting	3,4	4,3	4,2	25,8	-0,8
Motorrijtuigenbelasting	2,2	2,4	2,7	7,2	10,1
Milieuheffingen	3,3	4,1	4,5	25,9	10,1
Overige	3,5	3,9	3,6	12,1	-9,4
Totale opbrengst	106,0	116,0	125,0	9,4	7,8

Bron: CBS.

Voor ontwikkelingssamenwerking heeft het Rijk in 2006 0,5 miljard euro meer uitgetrokken. Het ging hierbij vooral om extra middelen voor onderwijsprogramma's, de bestrijding van HIV/AIDS, de verbetering van de kwaliteit van het bestuur en de versterking van het maatschappelijk middenveld. Verder zijn de uitgaven voor het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en het Btw-compensatiefonds gestegen (beide +0,2 miljard euro). Via dit laatste fonds compenseert het Rijk de gemeenten, provincies en kaderwetgebedien voor de btw over goederen en diensten die zij gebruiken voor overheidstaken, zoals openbare verlichting en aanleg en onderhoud van grond-, weg- en waterbouwkundige werken.

Onderwijsuitgaven 5 procent hoger

Het Rijk heeft 1,2 miljard euro extra besteed aan onderwijs, een toename van 5,3 procent ten opzichte van het voorgaande jaar. Hiermee kwam de groei wat hoger uit dan in 2005 (was 3 procent). Bij het primair onderwijs resulteerden het toegenomen aantal leraren, de aanschaf van ict-leermiddelen en de hogere huisvestingskosten in een verhoging van de rijksbijdrage met 0,5 miljard euro. Bij het voortgezet onderwijs is 0,2 miljard euro extra uitgegeven voor praktijklokalen in het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs en voorzieningen waar gedragsmoeilijke leerlingen tijdelijk onderwijs en opvang krijgen. De bestrijding van het voortijdig schoolverlaten en het opzetten van projecten waarmee een betere aansluiting tussen het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven wordt nagestreefd, zorgden voor een extra rijksbijdrage aan het beroepsonderwijs van 0,1 miljard euro. Bij de beroepsopleidende leerweg leidde het grotere aantal leerlingen in 2006 tot een verhoging van de uitgaven voor de basisbeurs met 0,1 miljard euro.

Belastingopbrengst fors hoger

De inkomsten van het Rijk zijn in 2006 met 11,8 miljard euro gestegen tot een niveau van 145,1 miljard. Hiervan hebben de rijksbelastingen (inclusief vermogensheffingen) 125,0 miljard euro opgebracht, bijna 8 procent meer dan in het voorgaande jaar. Deze gunstige ontwikkeling is vooral veroorzaakt door toegenomen opbrengsten bij de loon- en inkomstenbelasting (+3,9 miljard), de btw (+2,8 miljard), de vennootschapsbelasting (+0,8 miljard) en de accijnzen (+0,6 miljard).

De groei van de loon- en inkomstenbelasting hing vooral samen met een aantal fiscale maatregelen. Per 1 januari 2006 is het belastingtarief voor de eerste twee schijven verhoogd, de afdrachtsvermindering lage lonen afgeschaft en de vut/prepensioenpremie niet meer fiscaal aftrekbaar. Door de invoering van de Zorgverzekeringswet is het aantal mensen dat loonbelasting betaalt over de werkgeversbijdrage in deze ziektekostenrege-

Tabel 3
Rijksuitgaven en -inkomsten naar economische categorieën, sector overheid ¹⁾

	2005	2006*		2005	2006*
Lopende rekening	<i>mld euro</i>			<i>mld euro</i>	
<i>Uitgaven</i>			<i>Inkomsten</i>		
Lonen, salarissen en sociale lasten	10,8	11,2			
Aankoop van goederen en diensten	9,0	9,7	Verkoop van goederen en diensten	3,4	3,3
Afschrijvingen	3,1	3,2	Ontvangen rente	1,1	1,3
Betaalde rente	10,4	10,3	Dividenden, pachten e.d.	7,5	9,9
Pacht e.d.	0,0	0,0	Ontvangen exploitatiesubsidies	0,0	0,0
Exploitatiesubsidies verstrekt aan:					
Marktbedrijven van het Rijk	0,2	0,1	Ontvangen belastingen op productie en invoer	59,6	63,7
Overige bedrijven	2,2	2,3	Ontvangen belastingen op inkomen en vermogen	54,7	59,5
Betaalde belastingen op productie en invoer	0,0	0,0	Inkomensoverdrachten van: Overheidsinstellingen	0,4	0,4
Sociale overdrachten in natura	2,9	3,5	Gezinnen	0,6	0,7
Inkomensoverdrachten aan:			Bedrijven, kredietinstellingen en verzekeringsmaatschappijen	0,4	0,5
Sociale verzekeringsinstellingen	13,7	13,8	Buitenland	0,1	0,2
Overige overheidsinstellingen	56,0	58,5	Totaal lopende inkomsten	127,8	139,4
Gezinnen	7,9	11,1			
Bedrijven, kredietinstellingen en verzekeringsmaatschappijen	0,0	0,1			
Buitenland	6,2	6,5			
Totaal lopende uitgaven	122,5	130,4			
Saldo lopende rekening (besparingen)	5,3	9,0			
Kapitaalrekening					
<i>Uitgaven</i>			<i>Inkomsten</i>		
Investerings- Uitbreiding van grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1,7	1,8	Verkoop van investeringsgoederen ²⁾	0,2	0,2
Overige nieuwe investeringen ¹⁾	1,8	2,1	Verkoop van grond e.d.	0,3	0,2
Aankoop van gebruikte investeringsgoederen	0,1	0,1	Afschrijvingen	3,1	3,2
Aankoop van grond	0,2	0,1	Kapitaaloverdrachten		
Kapitaaloverdrachten			Vermogensheffingen	1,7	1,8
Investeringsbijdragen	4,7	5,3	Investeringsbijdragen	0,1	0,1
Overige kapitaaloverdrachten	1,7	1,2	Overige kapitaaloverdrachten	0,1	0,1
Totaal kapitaaluitgaven	10,3	10,6	Totaal kapitaalinkomsten	5,5	5,6
Saldo kapitaalrekening	-4,8	-5,0			
Totaal lopende en kapitaaluitgaven	132,8	141,0	Totaal lopende en kapitaalinkomsten	133,3	145,1
Saldo lopende en kapitaalrekening (vorderingensaldo)	0,5	4,1			
Financiering					
<i>Mutaties vorderingen (netto)</i>			<i>Mutaties schulden (netto)</i>		
Kas en rekening-courant	5,4	-5,6	Munten in omloop	-0,1	0,0
Kortlopende kredieten	5,8	0,9	Schatkistpapier	0,2	4,1
Langlopende kredieten	2,0	1,9	Obligaties	5,2	-4,5
Aandelen en overige deelnemingen	-0,8	-3,7	Kortlopende kredieten	4,5	-11,9
Transitorische posten	-0,3	-0,1	Langlopende kredieten	-0,1	-0,3
Totaal mutaties vorderingen (netto)	12,0	-6,7	Transitorische posten	1,8	1,9
Saldo mutaties vorderingen en schulden (financiering vorderingensaldo)	-0,5	-4,1	Totaal mutaties schulden (netto)	11,5	-10,7

¹⁾ Deze opstelling verschilt van de internationale opstelling van overheidsuitgaven en inkomsten, zoals vermeld in tabel D 13.2 van de Nationale Rekeningen 2006. De belangrijkste verschillen betreffen de presentatie van de afschrijvingen, desinvesteringen, grondverkoop en toegerekende sociale premies.

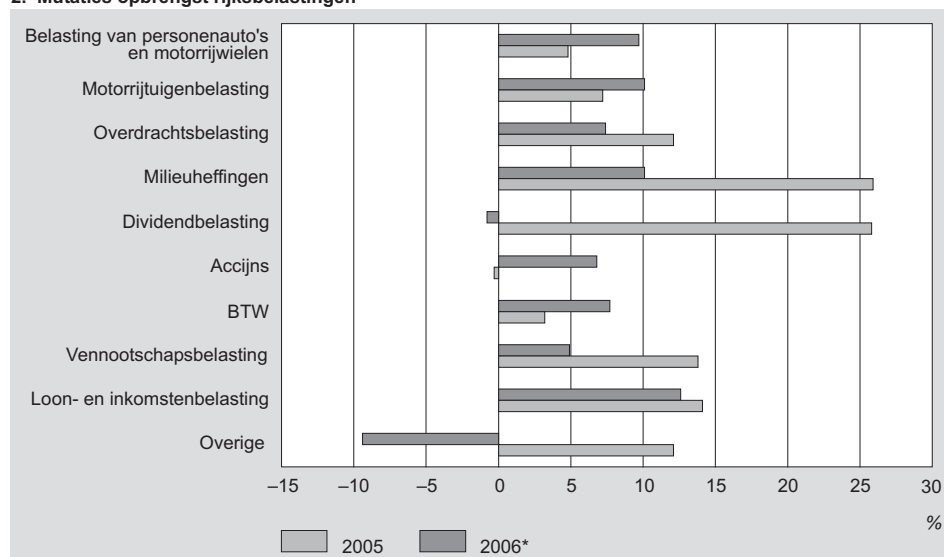
²⁾ Incl. kostbaarheden.

Bron: CBS.

ling toegenomen. Verder nam de totale loonsom van Nederlandse werknemers in 2006 aanzienlijk toe (3,9 procent) door banengroei en loonstijgingen.

De btw-opbrengst is gestegen door de forse toename van de consumptieve bestedingen van huishoudens en de investeringen van bedrijven. Ondanks een verdere verlaging van de tarieven, nam de opbrengst van de vennootschapsbelasting in 2006 met bijna 5 procent toe. Deze stijging toont aan dat het in 2004 ingezette herstel van de winstgevendheid van het bedrijfsleven ook vorig jaar voortduurde. De hogere opbrengst van de accijnzen is vooral het gevolg van toegenomen ontvangsten bij de accijns op tabak, benzine en overige minerale oliën.

2. Mutaties opbrengst rijksbelastingen

Bron: CBS.

Niet-belastingontvangsten toegenomen

In 2006 bedroegen de niet-belastingontvangsten 21,8 miljard euro. Hiermee vormden zij 15 procent van de totale rijksinkomsten. Ten opzichte van 2005 namen de niet-belastingontvangsten met 2,8 miljard euro toe. Hiervan is driekwart toe te schrijven aan hogere aardgasbaten (+2,2 miljard). De toegenomen ontvangsten hingen samen met de hoge olieprijs waaraan de aardgasprijs gekoppeld is.

Verder ontving het Rijk 0,3 miljard euro extra aan overdrachten, ondermeer door een hogere opbrengst van boetes en schikkingen. De rentebaten namen met 0,2 miljard euro toe, voornamelijk als gevolg van een hogere opbrengst van de heffings- en invorderingsrente voor de inkomstenbelasting. Ten slotte zijn de winstuitkeringen uit staatsdeelnemingen met 0,2 miljard euro gestegen. Vooral de hogere dividenduitkeringen van De Nederlandsche Bank en de NS hebben hieraan bijgedragen.

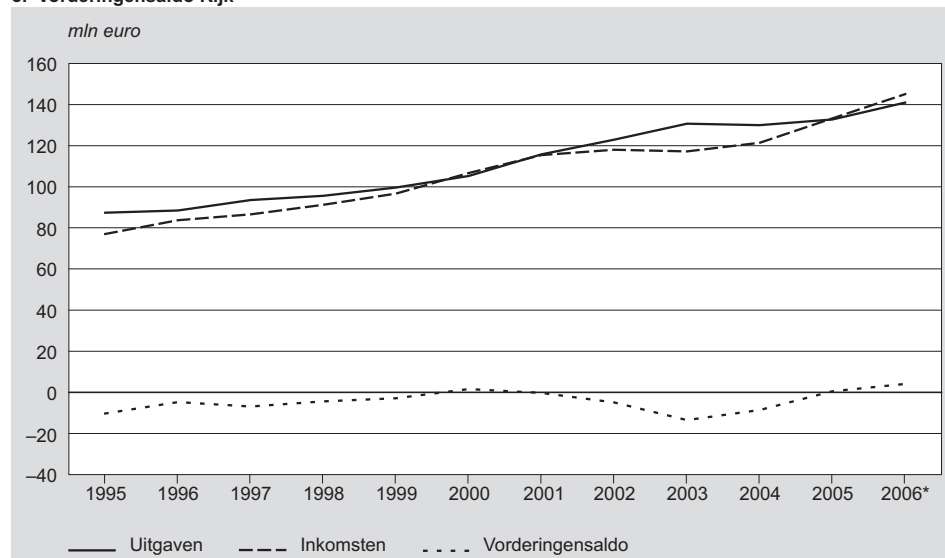
Vorderingenoverschot Rijk van 0,8 procent bbp

Mede als gevolg van de sterke economische groei in 2006 namen de inkomsten van het Rijk in dat jaar sneller toe dan de uitgaven. In totaal zijn de inkomsten met 11,8 miljard euro (+8,9 procent) gestegen en de rijksuitgaven met 8,2 miljard euro (+6,2 procent). Het vorderingenoverschot van het Rijk van 0,5 miljard euro in 2005 is door deze ontwikkeling toegenomen naar 4,1 miljard euro in 2006. Dit komt neer op 0,8 procent van het bbp. De vergroting van het overschot van het Rijk leverde een bijdrage aan de verbetering van het vorderingensaldo van de gehele overheid. Ook de lagere overheden zorgden voor een verbetering van dit saldo. Na vijf jaar van tekorten sloten zij weer in de plus, al was dit miniem: 0,1 miljard euro. De sociale fondsen lieten daarentegen een tekort zien van 1,3 miljard euro. Voor de gehele overheid resulteerde per saldo een vorderingenoverschot van 2,9 miljard euro, oftewel 0,5 procent van het bbp. De laatste keer dat de overheid een vorderingenoverschot had, was in 2000.

Door het rentevoordeel van renteswaps (127 miljoen euro in 2006) aan het vorderingensaldo toe te voegen, wordt het EMU-saldo bepaald. In 2006 bedroeg het EMU-saldo van de gehele overheid 3,0 miljard euro (0,6 procent van het bbp). Volgens de Miljoenennota 2008 zal dit saldo in 2007 uitkomen op een tekort van 0,4 procent van het bbp. Het kabinet heeft voor 2008 een lastenverzwaring van 7 miljard euro voorgesteld. Dat geld is nodig voor forse investeringen in onderwijs, de aanpak van probleemwijken en het milieu. Hiertoe wordt een aantal belastingverhogingen doorgevoerd: de btw gaat omhoog en de accijnzen op diesel, alcohol en tabak stijgen. Verder wordt voor 600 miljoen euro bezuinigd op de AWBZ en gaat de eigen bijdrage omhoog. Om de koopkracht te com-

penseren komen er lastenverlichtingen. De WW-premie daalt aanzienlijk en de eerste belastingschijf wordt verlaagd. Het EMU-saldo van de gehele overheid zal volgens de Miljoenennota in 2008 naar verwachting uitkomen op een overschot van 0,5 procent van het bbp. Het EMU-overschot van het Rijk bedraagt volgens de Miljoenennota in 2008 0,4 procent van het bbp.

3. Vorderingsaldo Rijk

Bron: CBS.

Tabel 4
EMU-saldo overheid

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	<i>in % bbp</i>								
Centrale overheid	0,4	-0,2	-1,0	-2,8	-1,7	0,1	0,8	-0,1	0,4
Lokale overheid	0,0	-0,1	-0,5	-0,3	-0,2	-0,2	0,0	-0,1	-0,1
Sociale verzekeringsfondsen	1,6	0,1	-0,4	0,0	0,1	-0,2	-0,2	-0,3	0,1
Totale overheid	2,0	-0,2	-2,0	-3,1	-1,7	-0,3	0,6	-0,4	0,5

Bron: CBS (gegevens t/m 2006) en Miljoenennota 2008 (gegevens vanaf 2007).